

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij informatologije

Marina Mihaljević

Izvori Wikipedije: relevantne i/ili nerelevantne informacije

Završni rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Boris Badurina

Sumentor: dr. sc. Tamara Zadravec

Osijek, 2019.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za informacijske znanosti

Preddiplomski studij informatologije

Marina Mihaljević

Izvori Wikipedije: relevantne i/ili nerelevantne informacije

Završni rad

Područje društvenih znanosti, informacijske i komunikacijske znanosti,
knjižničarstvo

Mentor: izv. prof. dr. sc. Boris Badurina

Sumentor: dr. sc. Tamara Zadravec

Osijek, 2019.

Prilog: Izjava o akademskoj čestitosti i o suglasnosti za javno objavljivanje

Obveza je studenta da donju Izjavu vlastoručno potpiše i umetne kao treću stranicu završnog odnosno diplomskog rada.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, datum

20.9.2019.

Marina Mutačević, 0122220924
ime i prezime studenta, JMBAG

SAŽETAK

Pojavom interneta i postupnim stvaranjem globalne informacijske mreže dolazi do informacijske revolucije devedesetih godina dvadesetog stoljeća. Wikipedia je online enciklopedija otvorenog sadržaja (www.wikipedia.org) uvjerljiv je primjer proizvodnje otvorenog koda, čiji otvoreni slobodni sadržaj može bilo tko urediti. Wikipedija je međunarodni internetski projekt koji pokušava stvoriti besplatnu enciklopediju u više jezika, koja je nastala djelovanjem volontera pomoću Wiki softvera. Wikipedija potiče suradnike da postanu "registrirani korisnici" iznošenjem prednosti korisničkog računa, uključujući izgradnju ugleda u zajednici. Sav sadržaj Wikipedije licenciran je pod licencom GNU Free Documentation. Vrednovanje sadržaja Wikipedije pomaže čitatelju pri identifikaciji kvalitetnih članaka, a sama procjena kvalitete predstavlja osobit izazov, prvenstveno zbog dinamičke orijentacije ove mrežne enciklopedije i pripadajućih karakteristika koje uvelike otežavaju ovaj posao. Vandalizam obuhvaća dodavanje, brisanje ili modificiranje teksta članka, a istraživanja pokazuju da destruktivne izmjene čine 3-6% od ukupnog broja. Mnoga istraživanja pokazuju da se Wikipedija kao izvor informacija koristi u privatne, ali i akademske svrhe jer pruža trenutne i sažete informacije na jednostavan način. Cilj ovog rada je pružiti kratak uvod u povijest Wikipedije njezin nastanak i razvoj, informacije koje ona pruža te vrednovanje tih informacija. Rad će pokušati donijeti zaključak koliko su informacije na Wikipediji legitimne te je li ih moguće koristiti u akademske svrhe.

Ključne riječi: Wikipedija, informacija, vrednovanje

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Enciklopedija u općem smislu	3
3. Wikipedija – <i>online</i> enciklopedija.....	4
3.1. Nastanak i razvoj Wikipedije.....	4
3.2. Informacije na Wikipediji	5
3.2.1. Vrednovanje informacija	8
3.2.2. Tipovi informacija podložni vandalizmu	11
3.3. Razlozi korištenja Wikipedije	12
3.4. Primjer informacija	14
4. Zaključak	15
5. Literatura	16

1. Uvod

Pojavom interneta i postupnim stvaranjem globalne informacijske mreže dolazi do informacijske revolucije devedesetih godina dvadesetog stoljeća. Pojava globalne informacijske mreže nameće promjenu načina na koje se informacije stvaraju, pohranjuju, diseminiraju, pronalaze i koriste, a promjeni je pogodio razvoj Web 2.0 tehnologije. Novonastala tehnologija omogućuje dodavanje dotad nezamislive dinamičke komponente informacijskom prostoru, a njihovim širenjem korisnici postaju aktivni sudionici u procesu stvaranja i akumulacije znanja koji poprima kolaborativni karakter uz istovremeno smanjivanje pasivnosti korisnika te je stoga Wikipedija izvrstan primjer produkta Web 2.0 tehnologije. Dijeljenje znanja pomoću wiki koncepta prošireno je u raznim područjima ljudskih interesa. Razvitak tehnologije i novog načina dijeljenja informacija potaknuo je stvaranje mrežnog alata koji objedinjuje karakteristike foruma ili društvene mreže s onima baze podataka.¹

Wikipedija je međunarodni internetski projekt koji pokušava stvoriti besplatnu enciklopediju u više jezika, koja je nastala djelovanjem volontera pomoću Wiki softvera. Tijekom tri godine, najveći svjetski projekt otvorenog sadržaja postigao je više od 1.500.000 članaka, što je više od svih ostalih enciklopedija.² Socijalna dilema u proizvodnji javnih dobara i zaštite zajedničkih resursnih sustava otvorene proizvodnje zaključuje da nedostaju selektivni poticaji koji osiguravaju učinkovitu proizvodnju roba. Istraživanja pokazuju da otvoreni kod potiče mali broj stručnjaka motiviranih čimbenika kao što je grupni identitet. Mehanizmi grupnog rada motivirani proizvodnjom mogu odgovoriti na pitanje socijalne dileme.³

O Wikipediji se u posljednjih desetak godina u kontekstu obrazovanja i informacijskog ponašanja studenata mnogo raspravljalo, a brojni znanstvenici su se bavili različitim aspektima njezina korištenja u akademskom okruženju. Pojedini su autori primjerice isticali njezinu vrijednost u kontekstu informacijskog opismenjavanja studenata i demokratskog procesa stvaranja a drugi su pak kritizirali kvalitetu njezinih članaka i sposobnost studenata

¹ Đuđević A: Percepcija i korištenje Wikipedije. // Filozofski fakultet u Osijeku. 2015. URL: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffos:1437>

² Voß J: Measuring Wikipedia. Preprint. 2005. URL: <http://eprints.rclis.org/6207/>

³ Anthony D, Smith SW, Williamson T: Reputation and Reliability in Collective Goods: The Case of the Online Encyclopedia Wikipedia. // Rationality and Society. Vol. 21(3): 283–306. 2009. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1043463109336804>

za kritičko vrednovanje i korištenje sadržaj dostupnog na Wikipediji. Novija istraživanja čija je središnja točka istraživanja uloga informacijskog ponašanja akademskog kruga, su „pokazala da studenti više nisu usmjereni isključivo na tradicionalne tiskane izvore i knjižnice, nego sve češće u značajnoj mjeri koriste raznolike online sadržaje, uključujući Wikipediju, te uz kvalitetu i pouzdanost, korištenje izvora će biti veće ukoliko su oni lako dostupni i jednostavni za korištenje.“⁴ Članci na Wikipediji sadrže, osim slobodnog teksta, i razne vrste strukturiranih informacija u obliku wiki oznaka koje se najčešće pretražuju Wikipedia infobox-ovima. Takvim načinom omogućen je prikaz najrelevantnijih činjenica u članku u obliku tablice parova atributa i vrijednosti.⁵

Svrha ovog rada je prikaz relevantnosti i istinitosti te vrednovanje informacija na Wikipediji. Sukladno svrsi rada, ciljevi ovog rada su prikazati općenite informacije o enciklopedijama i Wikipediji. Zatim nastanak i razvoj Wikipedije te općenito prikazati informacije Wikipedije, njihovo vrednovanje i istaknuti tipove koji su podložni vandalizmu te potkrijepiti to sve jednim primjerom.

Drugo poglavlje definira tradicionalan oblik enciklopedije uz kratak sažetak njezine povijesti: začetaka i razvitka do tradicionalne enciklopedije kakvu poznajemo danas.

Treće poglavlje uključuje općenite informacije o Wikipediji, definira ju kao *online* enciklopediju te daje informacije o njezinom nastanku i razvoju do oblika kojeg poznajemo danas. Opisuje informacije na Wikipediji, njihovo uređivanje, postavljanje na internet u obliku otvorenog koda, kako ih se i tko ih može mijenjati. Nadalje, opisuje vrednovanje informacija, alate pomoću kojih se provodi vrednovanje te rezultate istraživanja o istinitosti informacija Wikipedije i legitimnosti korištenja iste kao izvora u akademske svrhe. Zatim, progovara o svrsi Wikipedije, te naglašava rezultate korištenja iste unutar akademske zajednice i u koje svrhe te zaključno prikazuje sve navedeno na primjeru.

⁴ Faletar Tanacković S, Đurđević A i Badurina B: Wikipedija u akademskom okruženju: stavovi i iskustva studenata i nastavnika. // Libellarium, VIII, 2: 161 – 199. 2015. URL: https://hrcaj.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=248767

⁵ Hahn R i suradnici: Faceted Wikipedia Search. // BIS 2010, LNBIP 47, pp. 1–11, 2010. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-12814-1_1

2. Enciklopedija u općem smislu

„Enciklopedija (prema grč. ἐγκύκλιος: koji ide redom; opći + -pedija) je djelo u kojem se, abecednim ili kakvim drugim metodičkim slijedom, okupljaju i sustavno obrađuju činjenice i spoznaje o svim ljudskim znanjima (opća enciklopedija).“⁶ Drugim načinom rečeno, sva građa jedne znanosti, umjetnosti, područja (strukovna enciklopedija ili posebna enciklopedija). Sve razvijenije kulture na globusu su imale, manja ili veća leksikografska i enciklopedijska djela, oba pojma pripadaju izvorno klasičnomu mediteransko europskom ozračju, helenskomu ili rimskom. U Grčkoj se riječ λεξικογράφος pojavljuje već u IV. st. pr. Kr., a sa sigurnošću možemo reći da su antički leksikografi i glasografi začetnici enciklopedijske literature jer su ispunili dvije nužne predradnje: izdvajanje pojedinih imena i natuknica i njihovo alfabetsko (ili abecedno) raspoređivanje. Tijekom bizantskog razdoblja nastaju sustavni popisi geografskih imena što uzrokuje pojačano zanimanje za etimologijske popise koji nastaju oko osmog stoljeća što je i opsano u Focijevom „Leksikonu“. Međutim, pojam enciklopedija vjerojatno potječe od Hipije iz Elide koji se smatra prvakom enciklopedijske učenosti, a bavio se različitim područjima, od matematike i gramatike do kiparstva i povijesti. Povjesničari ističu važnost antičkih leksikografa i glosografa kao prethodnika – da je već i Aristotelovo cjelokupno filozofsko djelo u svojoj biti – enciklopedijsko, neovisno o činjenici da pojam enciklopedija ne potječe iz doba antike radi činjenice da su Rimljani u svojim djelima praktične naravi namijenjenima djeci za udžbenike približili novijemu pojmu enciklopedije što je potvrđeno djelima Katona i Varona. Također, važno je spomenuti i djelo Plinija Starijega (I. st.) „Prirodnoznanstvo (Historia naturalis)“ u 37 knjiga. Smatrano je primjernim enciklopedijskim djelom, u kojem je zahvaćeno obilje područja, od zvjezdnoznanstva i botanike do ljekarništva i antropologije. Sama složenica enciklopedija u modernim se europskim jezicima javlja tek u šesnaestom stoljeću u engleskom u obliku encyclopedia (1538), na latinskom u Baselu (1541) javlja se u naslovu jedne knjige oblik *κυκλοπαιδεία*, a tek u hrvatskog humanista P. Skalića (1559) javlja se potpun latinski oblik *encyclopaedia*, posve blizak današnjemu značenju.⁷

⁶ Leksikografski zavod Miroslava Krležę // URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=17879>

⁷ Isto

3. Wikipedija – *online* enciklopedija

Wikipedia je *online* enciklopedija otvorenog sadržaja (www.wikipedia.org) uvjerljiv je primjer proizvodnje otvorenog koda, čiji otvoreni slobodni sadržaj može bilo tko urediti. Engleska verzija stranice započeta je 2001. godine, a još 2009. godine imala je više od 2, 44 milijuna članaka. Smatra se višjezičnim, internetskim besplatnim sadržajem kojeg pišu suradnički volonteri uključeni u sveobuhvatni enciklopedijski projekt. Uključuje izdanja u 200 različitih jezika te sadrži informacije o tradicionalnim enciklopedijskim temama te o almanahu, časopisima i aktualnim događajima. Uz otvoreni sadržaj, Wikipedija ima otvoren pristup prema izradi i reviziji istih te također ga može bilo tko urediti. Jimmy Wales i Larry Sanger su začetnici ideje Wikipedije koji su je zamislili kao slobodno dostupnu internetsku enciklopediju čiju su kvalitetu sadržaja osigurali stručnjacima koji su procijenili točnost sadržaja. Wikipedija današnjeg doba postoji bez nužnosti dokaza o identitetu ili kvalifikacijama osobe koja mijenja sadržaj te je na neki način izjednačila informacije date od profesionalaca koji utroše veći dio svog vremena u stvaranju sadržaja radi stručnosti i vlastitog integriteta. Kvaliteta i opširnost sadržaja Wikipedije ispitivana je u nekoliko sustavnih studija te je potvrđeno da većina sudionika preispituje prirodu i vještinu suradnika i urednika Wikipedije te samim time kvalitetu i vjerodostojnost sadržaja.⁸

3.1. Nastanak i razvoj Wikipedije

Povijest Wikipedije počinje 2. siječnja 2001. u San Diegu razgovorom između Larrya Sanger i Ben Kovitza, računarskog programera koji je objasnio Wiki koncept Sangeru koje je od svoje Nupedije napravio Wikipediju čija je prva inačica objavljena 10. siječnja 2001. godine. Informacije o Wikipediji su se brzo proširile te je sam „projekt porastao izvanrednom brzinom. 12. veljače 2001., Wikipedija je na Engleskom jeziku imala 1.000 članaka, a 7. rujna 2001. prešla je prag od 10.000 članaka. Uskoro su joj se pridružile međunarodne Wikipedije na jezicima poput kineskog, njemačkog, francuskog, talijanskog, ruskog, itd.“⁹ Wikipedija na Hrvatskome jeziku objavljena je 16. veljače 2003. godine, koja trenutno broji 209.256 članaka. Njezina popularnost nikada nije bila dovedena u pitanje, iako neki nagađaju o njezinu autoritetu. Ideja Wikipedije je da članovi šire javnosti mogu dodati svoja osobna znanja, anonimno, ako to žele; ("wiki" se odnosi na web stranicu koju posjetitelji mogu promijeniti).

⁸ Usp. Nav.dj. Anthony, Smith... [i sur.] Str. 286

⁹ Isto

Wikipedija se s vremenom razvija u sveobuhvatnu bazu znanja o svim stvarima sa nerijetkim svađama između autora sadržaja koje se u osnovi rješavaju procesom glasanja, pri čemu autori koji sudjeluju i bilo koji drugi zainteresirani mogu međusobno razgovarati o problemu i donijeti zaključak o njegovoj istinitosti. Svaki članak ima priloženi forum za diskusiju na kojem autori mogu raspravljati o promjenama i stranicu povijesti na kojoj svi mogu vidjeti koje su promjene napravljene, tko može usporediti i starije verzije. Wikipedija tvrdi da nijedan njegov članak nije nikada dovršen niti dovršen te također priznaju da je vandalizam stalan problem kod ljudi koji objavljuju "s dnevnim redom" što je vidljivo kod sadržaja kontroverznih tema poput pobačaja. Mnogi članci na vrhu imaju poruku koja ističe da je neutralnost članka dovedena u pitanje ili da se članak razmatra zbog brisanja.¹⁰ Wikipedia definira svoje suradnike kao „Wikipedijce“ koji pišu i uređuju članke za Wikipediju te se smatraju dijelom zajednice. Glavna web stranica sadrži „Portal zajednice“ u kojem su sadržane sve informacije o načinima sudjelovanja korisnika u zajednici Wikipedije.¹¹

3.2. Informacije na Wikipediji

Već je prethodno rečeno o uređivanju sadržaja i suradnika koji pišu, nadopunjuju, mijenjaju i uređuju sadržaje. Kako bismo mogli razumjeti motivaciju korisnika Wikipedije u prirodi i doprinosu kojeg pružaju, moramo obrazložiti razloge motivacija koji bi ih mogli potaknuti na suradnju. Wikipedija otvorenog koda niske je cijene te smanjuje troškove sudjelovanja, koja omogućuje pristupnicima doprinos sadržaju čija se svaka izmjena sprema kao jedinstveni dokument. Wikipedija kao zbirka wiki stranica određenim temama opisuje čitavu prošlost uređivanja jer svako jedinstveno uređivanje ima svoju wiki stranicu koja ima mogućnost uređivanja, pregledavanja povijesti te rasprave o informacijama. Nadalje, dodatno smanjenje troškova omogućeno je ispravljanjem grešaka koji ima mogućnost povratka, nadodavanja ili brisanja sadržaja. Wikipedija potiče suradnike da postanu "registrirani korisnici" iznošenjem prednosti korisničkog računa, uključujući izgradnju ugleda u zajednici. Neovisno o tome da su većina registriranih korisničkih imena pseudonimi radi zaštite stvarnih identiteta pojedinaca, omogućuju mehanizam za uspostavljanje i praćenje ugleda. Postoje slučajevi da korisnici brinu o reputaciji njihovog korisničkog imena bez obzira na vezu na njihov izvanmrežni identitet. Korisnici Wikipedije mogu pregledati povijest priloga o bilo kojoj temi te na taj način vide

¹⁰ Chesney T: An empirical examination of Wikipedia's credibillity. // First Monday. Vol.11 (11). 2006. URL: <https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/1413/1331%26gt>

¹¹ Usp. Nav.dj. Anthony,Smith... [i sur.] Str. 289

svako uređivanje i tko je doprinio. Prilozi registriranih korisnika navedeni su zajedno sa svojim korisničkim imenima, a anonimni korisnici samo uz IP adresu.¹²

Većina popularnijih članaka na Wikipediji ima sljedeće složenu povijest promjena i revizija mnogih urednika koji su u većini slučajeva dostupni na vrhu stranice članaka u Wikipediji (npr. "Povijest" i "rasprava"). Nadalje, na taj način se doći do podataka o korisnicima (na stranicama "korisnika"). Povijest članka je dostupno standardnim wiki sučeljima, dok je za dobivanje istih potrebno mnogo koraka koji omogućuju opći smisao povijesti članka i urednika. Korisničke procjene vjerodostojnosti mogu se poboljšati boljom podrškom za postizanje smisla za uređivanje i članak povijesti, a uključuju WikiScanner, WikiRage i History Flow sustave.

The screenshot shows the Wikipedia interface in Croatian. The main content area displays the 'Povijest izmjena stranice »Filozofski fakultet u Osijeku«' (Page history of 'Filozofski fakultet u Osijeku'). It includes a search bar, a list of revisions with columns for date, time, user, and size, and a table of revisions. The table shows two revisions: one by IvanOS on 21.52.26. srpnja 2016. and another by IvanOS on 16.39.16. srpnja 2016. The page also features a sidebar with navigation links and a footer with various project logos.

Slika 1. Pregled povijesti izmjena odabrane teme na Wikipediji¹³

Navedeni sustavi pokušavaju pružiti korisnička sučelja koja se poboljšavaju na standardnom wiki sučelju i pružaju veću transparentnost o povijesti članaka Wikipedije. Nadalje, alat WikiDashboard interaktivna je vizualizacija. Ona poboljšava jednostavnost kojom korisnici mogu pristupiti podacima o člancima i urednicima.¹⁴

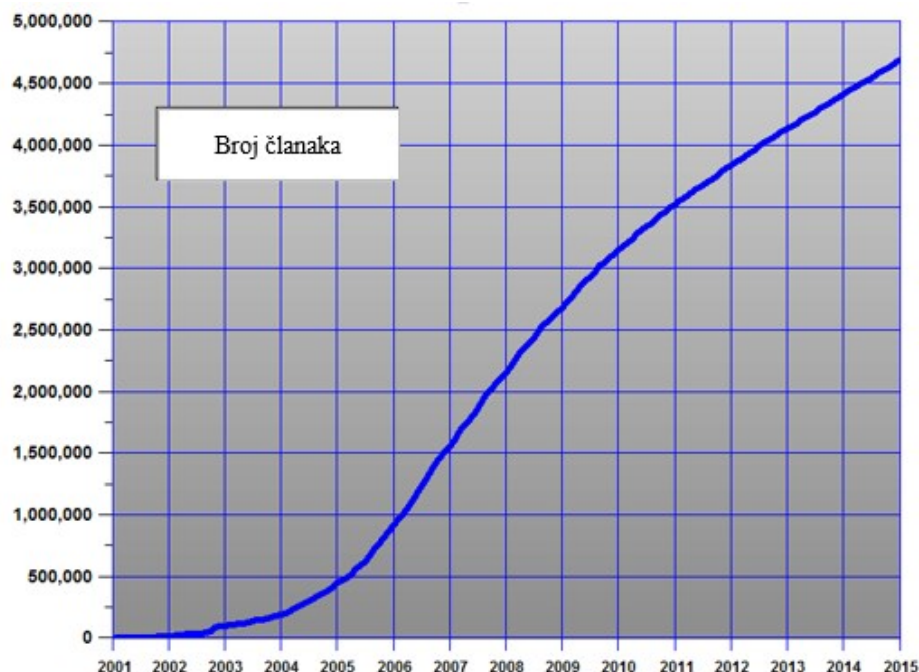
Sav sadržaj Wikipedije licenciran je pod licencom GNU Free Documentation (Slobodni softver) ili slična licencom koja kada se objavi ili distribuira sadržaj, mora pružiti "prozirnu kopiju" u strojno čitljivom obliku čija je specifikacija dostupna široj javnosti. Za sve wiki stranice domaćin je Wikimedia Foundation putem MediaWiki - Wiki motora s licencom GPL.

¹² Usp. Nav.dj. Anthony,Smith... [i sur.] Str. 288-291

¹³ https://hr.wikipedia.org/w/index.php?title=Filozofski_fakultet_u_Osijeku&action=history

¹⁴ Pirolli P, Wollny E, Suh B: So You Know You're Getting the Best Possible Information: A Tool that Increases Wikipedia Credibility. // CHI ~ Studying Wikipedia. Boston, MA, USA. 2009. URL: <https://dl.acm.org/citation.cfm?id=1518929>

Veličina članka, broj veza i broj aktivnih korisnika Wikipedije po članku neprestano raste, a učinak je stabilan na različitim jezicima s različitim brzinama proširenja.

Slika 2. Grafički prikaz porasta broja članaka na Wikipediji tijekom perioda od 2001. godine do 2015. godine ¹⁵

Njemački je jedan od jezika koji se brzo razvija s 15,6% porasta broja riječi po članku i mjesecu u 2004, dok Hrvatski jezik raste stopom od 18,6%. Svaki članak Wikipedije navodi se jedinstveni naziv, pristupa mu sa URL-om čija poddomena uglavnom odgovara određeni jezični kod ISO-639. Činjenica da postojanje posebne Wiki sintakse koja se uči vrlo brzo poglavlja i čitavi članci se mogu uređivati bez znanja HTML-a, a ta proširenja dopuštaju vremenske crte, hijeroglifi i formule u LaTeX-u. ¹⁶

Prenesena slika ili druge medijske datoteke mogu se opisati na stranicama u medijima imenskog prostora, a za tekstualne module koji se mogu koristiti u više članaka postoji predložak imenskog prostora koji prostor naziva kategorija za kategorije koji se dodjeljuju člancima i nazivima MediaWiki i pomoć za lokalizaciju i dokumentaciju softvera. Pojedini članci trebaju uključivati samo jedan koncept kako bi naslovi članaka činili kontrolirani vokabular. Stranica za razdvajanje nabraja različite članke koji mogu biti smješteni pod istim

¹⁵ <https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Statistics#/media/File:EnwikipediaArt.PNG>

¹⁶ Usp. Nav.dj. Voß. Str. 4-7

naslovom da bi čitatelj mogao birati između. Većina Wikipedija također ima jako povezane članke godinama, danima, mjesecima, desetljećima, itd. koji čine almanah. Budući da su svi pozvani da daju svoj doprinos, Wiki članci mogu imati velik broj autora, a gledajući znanstvene radove možemo reći da je multiautorizacija postala norma, a sam se broj autora, ovisno časopisima i tematskom području, povećava. Općenito možete reći da multiautorizacija na Wikipediji počinje s četiri ili pet korisnika, a ukupan broj autora teško je izmjeriti zbog višestrukih računa i anonimnih promjena. Pouzdani korisnici Wikipedije postaju administrator statusa tako da mogu brže vratiti članke, brisati i poništiti članke i zabraniti korisnicima potreban, a wiki-zajednici se ulažu veliki naponi za postizanje konsenzusa u takvim odlukama. U prosjeku postoji 16 izmjena u minuti u engleskoj Wikipediji s dnevnim oscilacijama (6,6 u njemačkoj verziji). Postotak anonimnih izmjene variraju ovisno o jeziku, a u Hrvatskom jeziku stopa iznosi 16% što je najmanji postotak od ostalih jezika, dok u Japanskom jeziku stopa anonimnih izmjena iznosi 42%.¹⁷

3.2.1. Vrednovanje informacija

Kako bismo mogli okarakterizirati sadržaj manje ili više „kvalitetnim“, potrebno je ponajprije definirati kvalitetu kao pojam te uspostaviti kriterije na temelju kojih je moguće donijeti odluku. Vrednovanje sadržaja Wikipedije pomaže čitatelju pri identifikaciji kvalitetnih članaka, a „sama procjena kvalitete predstavlja osobit izazov, prvenstveno zbog dinamičke orijentacije ove mrežne enciklopedije i pripadajućih karakteristika koje uvelike otežavaju ovaj posao.“¹⁸ U to se ponajprije ubraja velik broj članaka koji pokrivaju širok predmetni spektar. Kontinuirani rast i nadopunjavanje sadržaja u člancima dovodi do opasnosti u kojoj svaka izmjena ima utjecaj na objektivnu procjenu. Mnoge inicijative stvaraju „volonterske timove usmjerene na unapređenje određenog tematskog područja, lokacije ili specifičnog zadatka Wikipedije, a nazivaju se WikiProjects i danas ih je preko dvije tisuće.“¹⁹ Kako bi se volonterskim timovima pomoglo, razvijen je sustav procjene koji omogućuje nadziranje kvalitete unutar određene kategorije za koji je zadužena skupina volontera interesnog područja. Ocjenjivanje članaka olakšano je smjernicama koje pomažu procjeni različitih aspekata članka te upućuju na područja koja je potrebno unaprijediti kao na primjer „razumljivost, istraženost, neutralnost i stabilnost u što spada i upućivanje na druge, renomirane izvore što se smatra

¹⁷ Usp. Nav.dj. Voß. Str. 6

¹⁸ Usp. Nav.dj. Đuđević. Str. 10

¹⁹ Isto Str. 11

veoma bitnom stavkom.“²⁰ Nadalje, procjenjuje se i strukturiranost, konzistentnost te kvaliteta i stil pisanja uz dodatne sadržaje koji detaljnije pojašnjavaju temu, poput slika ili zvučnih snimki, kao i duljina članka. Zatim, nerijetko je spominjan automatizirani sustav rangiranja članaka prema kvaliteti. Hu i suradnici su razvili tri modela koji se baziraju na podacima nastalim interakcijom između članaka i osoba, autora odnosno urednika.²¹ Takvi modeli se temelje na primjeni kvantitativnih metoda koji uspoređuju međuodnos doprinosa i autoriteta urednika. Basic model je prvi takvog načina koji se temelji na proporcionalnosti autoriteta autora i kvaliteti članka. Zatim, PeerReview se temelji na nesprestanom nadopunjavanju Wikipedije koje mora biti odobreno od aktualnog urednika. Hijerarhija nalaže da što je autoritet urednika veći to će i kvalitetnija biti aktualizacija sadržaja no pretpostavka da korisnik ispravlja sadržaj tek nakon što ga je pročitao ne mora biti istinita.

ProbReview je zadnji od predloženih modela s temeljom na odredbi vjerojatnosti da je urednik pročitao sadržaj, a njegova točnost je potvrđena nizom eksperimenata uz kontrolni model Naïve. Rezultati pokazuju da duljina članka nije mjerilo kvalitete, no ipak se treba uzeti u obzir pri procjeni. Neregistrirane autore može se evaluirati Giffithovim WikiScannerom. WikiScanner povezuje IP adrese anonimnih urednika s organizacijama kojima navedene adrese pripadaju. Takav način omogućuje očuvanje neutralnosti, olakšavajući prokazivanje individualnih interesa koji mogu stajati iza određenog sadržaja, osobito kada je riječ o kontroverznim temama. WikiScanner je nekomercijalnog i nezavisnog karaktera, a uz njegovu pomoć su razotkriveni brojni konkretni slučajevi koji idu u prilog spomenutoj tezi.²²

²⁰ Isto

²¹ HU, Meiqun; LIM, Ee Peng; SUN, Aixin; LAUW, Hady W.; and VUONG, Ba-Quy. Measuring article quality in Wikipedia: Models and evaluation. // CIKM '07: Proceedings of the 16th ACM Conference on Information and Knowledge Management/ 2005. Str. 4-6. URL:

https://ink.library.smu.edu.sg/cgi/viewcontent.cgi?article=2515&context=sis_research

²² Usp. Nav.dj. Đuđević. Str. 10-13

WikiScanner - Now fast enough to handle the web traffic of a small country!

by [Virgil Griffith](#) v at santafe dot edu

[[media ppl are required read this before asking questions](#)]

Hello [Wired](#), [boingboing](#), [Radar](#), [Daily Kos](#), [Igf](#), [digg](#), [/.](#), [Chronicle](#), [Mashable](#), [ValleyWag](#), [Guardian](#), [US News](#), [BBC](#), [Times Online](#), [Planet Chiropractic](#), [Le Monde](#), [Der Spiegel](#), [El Pais](#), [Forbes](#), [Daily Telegraph](#), [CBS News](#), [heise online](#), [Linux Insider](#), [New York Times](#) readers as well as [NPR](#), [Radio Canada](#) listeners!

Specify by the Organization's...		Editor's Picks
Name:	<input type="text"/> <-- Type organization name here	Wired's list of salacious edits Submit a salacious edit
or / and		
Location:	<input type="text"/> <-- Don't abbreviate here	Government U.S. Senate Sergeant At Arms U.S. House Of Representatives Environmental Protection Agency National Institute of Health Democratic Party Republican Party NATO
<input type="button" value="Reveal my potential victims!"/>		
OR		
User-submitted Organizations		Education California Institute of Technology Bob Jones University
<input type="text" value="Select IP range by owner"/>		Policy Electronic Frontier Foundation The Rand Corporation National Rifle Association American Civil Liberties Union
<small>Know the IP range(s) of an interesting organization that we don't? Specify it!</small>		

Slika 3. WikiScanner²³

Istraživanje koje su Arazy i suradnici proveli 2011. godine u Kanadi²⁴ daje nam rezultate o kvaliteti informacija ovisno o tri glavna aspekta: kognitivnoj raznolikosti u znanju i iskustvima članova, zadatku sukoba i ulogama koje članovi igraju. Zaključeno je da je kognitivna raznolikost fokusne grupe utjecala na kvalitetu napisanog članka koja je proporcionalno rasla sa kognitivnom sposobnošću članova autora koji su pisali članak. Drugi aspekt koji se istraživao bio je sukob fokusne grupe sa zadatkom tijekom kojeg je zabilježeno neslaganje tijekom vršnjačke suradnje. Sukob ima dvojako značenje jer s jedne strane može otežati suradnju i ima negativne posljedice na završni produkt grupe, dok s druge strane može značiti raspravu u kojoj se članovi različitih kognitivnih razina sukobljavaju u svrhu kreativne abrazije, to jest sama rasprava im potpomaže u rješavanju zadatka kao takvog. Preispitivanjem pretpostavki i promocijom vlastitog i tuđeg znanja imao je pozitivan utjecaj na autore članka, a samim time je i povećao kvalitetu istog. Treći i posljednji aspekt koji se proučavao je uloga članova i sastav grupe u samoorganiziranoj zajednici. Rezultati koji su dobiveni pokazali su da usmjerenost članova na administrativnost omogućuje članovima difuziju i obuzdavanje sukoba oko zadatka,

²³ Andrieu O: Tko piše članke Wikipedije? WikiScanner odgovara. // Le Reserau Abondance. 2007. URL: <https://www.abondance.com/20070820-9062-qui-ecrit-les-articles-de-wikipedia-le-wikiscanner-repond.html>

²⁴ Arazy O, Nov O, Patterson R, Yeo L: Information Quality in Wikipedia: The Effects of Group Composition and Task Conflict. // Journal of Management Information Systems. Vol. 27, No. 4, pp. 71–98. 2011. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2753/MIS0742-1222270403>

dok uključivanje članova fokusiranih na sadržaj članka ima izravan utjecaj na kvalitetu članka. Rezultati analize pokazuju da je interakcija između kognitivne raznolikosti i sukoba zadataka bila statistički značajna. Zadatak sukoba je imao izravne negativne učinke na kvalitetu informacija kao i prisutnost orijentacije članova grupe. Jedina kontrolna varijabla koja ima značajno (pozitivan) učinak na varijable ishoda bila je duljina članka.

3.2.2. Tipovi informacija podložni vandalizmu

Destruktivne izmjene sadržaja u lošoj namjeri kojima ovakav otvoren koncept, za razliku od strogo kontroliranih tradicionalnih oblika omogućuje povećanje stope vandalizma informacija. Vandalizam obuhvaća dodavanje, brisanje ili modificiranje teksta članka, a istraživanja pokazuju da destruktivne izmjene čine 3-6% od ukupnog broja dok 84% su očita ubacivanja besmislica koja se lako detektiraju, a slijede brisanja dijelova članka i poveznica, dok je namjerno ubacivanje krivih informacija vrlo rijetko. Uzorci u različiti, ali većinom se prepisuje „ubijanju dosade“ pri čemu su izmjene učinjene impulzivno, bez osobitog razloga i planiranja tog čina. Ciljani napadi u svrhu javnog poniženja ili promišljenog širenja neistina nisu toliko česti, a najčešće su mete vandala aktualne teme vezane uz medijske ličnosti, političke kandidate ili aktualne događaje te načelno kontroverzne teme. Pronalazak ravnoteže između dopuštanja slobodnog uređivanja sadržaja s jedne strane te zaštite istinitosti i točnosti informacija koje se nalaze u člancima najveći je izazov Wikipedije.²⁵

Različite mjere zaštite i borbe protiv vandalizma se poduzimaju dok je jedna od opcija korištenje povijesti izmjena koja omogućuje izlistavanje svih učinjenih promjena što uvelike olakšava nadziranje izmjena kao i vraćanje prethodnih verzija. Preventivna mjera uvedena 2005. zahtijeva da je za stvaranje novog članka potrebno posjedovati korisnički račun na Wikipediji. ClueBot NG jedan je on najčešće korištenih alata za prepoznavanje i upozoravanje vandala bez ljudske intervencije. Nadalje, postoji posebna stranica na kojoj su prikazane sve nedavne promjene te urednici koji ih nadziru u cilju što brže reakcije na izmjene, a svaki registrirani korisnik Wikipedije može promatrati članak koji je kreirao ili ga osobito zanima, što čini dodatni mehanizam nadzora. Korisnici koji kontinuirano vrše prijestupe blokiraju se nakon četiri upozorenja, čime im je onemogućeno daljnje uređivanje.²⁶

²⁵ Usp. Nav.dj. Str. 7

²⁶ Isto. Str. 8

3.3. Razlozi korištenja Wikipedije

Gledajući Wikipediju kao izvor podatka izravno ju možemo povezati sa studentskom populacijom. Mnoga istraživanja pokazuju da se Wikipedija kao izvor informacija koristi u privatne, ali i akademske svrhe jer pruža trenutne i sažete informacije na jednostavan način. Uspoređujući spolove studenti češće koriste Wikipediju od studentica te imaju pozitivnije stavove o kvaliteti njezinih izvora.²⁷

Svrha	preddiplomski	diplomski
utvrđivanje značenja određenih termina	30,54%	45,95%
pronalaženje korisnih izvora (referenci) na kraju članka	17,96%	39,19%
Svrha	prirodne i tehničke znanosti	društvene i humanističke
dobivanje kratkog uvida u temu	65,71%	81,29%
prikupljanje terminologije za daljnje pretraživanje	31,43%	18,71%
pronalaženje korisnih izvora (referenci) na kraju članka	15,71%	28,07%

Slika 4. Podatci korištenja Wikipedije u odnosu na studij²⁸

Studenti diplomskih studija većinom koriste Wikipediju kako bi utvrdili značenje termina ili kako bi pronašli reference za daljnje istraživanje i nadogradnju vlastitih radova (Slika 4.). Također, studenti prirodnih i tehničkih znanosti ju većinom koriste radi prikupljanja terminologije za daljnje pretraživanje dok studenti društvenih i humanističkih znanosti radi dobivanja kratkog uvida u temu (Slika 4.). Nadalje, dokazana je povezanost korištenja Wikipedije sa stavovima profesora to jest, ukoliko profesori smatraju Wikipediju kao relevantnim izvorom, tada ju studenti i češće koriste kao alat za izvor informacija. Istraživanja također pokazuju da Wikipediju češće koriste studenti tehničkih i prirodnih znanosti nego

²⁷ Usp. Nav.dj. Faletar Tanacković [i sur.]. Str. 166-168

²⁸ Isto

studenti društvenih znanosti. Također, studenti koji su rjeđe koristili knjižnicu su češće navodili Wikipediju kao izvor informacija. Wikipedija u akademskim krugovima više nije kontroverzna tema iako profesori imaju podijeljena mišljenja. Profesori koji češće koriste Wikipediju za vlastita istraživanja imaju i pozitivniji stav prema njezinom korištenju, dok s druge strane, profesori koji se češće koriste *online* bazama podataka smatraju je nepouzdanim izvorom te nisu toliko upoznati s njezinim mogućnostima. S druge strane, određena istraživanja pokazuju da iako profesori su protiv korištenja Wikipedije jer ju smatraju nepouzdanim izvorom, ipak ju u svojim znanstvenim radovima koriste kao izvor dijela informacija.²⁹

Svrha	f(%)
dobivanje kratkog uvida u temu	185 (76,8)
dobivanje ideje što otprilike pisati	135 (56,0)
sužavanje teme rada	86 (35,7)
utvrđivanje značenja određenih termina	85 (35,3)
pronalaženje korisnih izvora (referenci) na kraju članka	59 (24,5)
razumijevanje konteksta	55 (22,8)
prikupljanje terminologije za daljnje pretraživanje	54 (22,4)
provjeravanje informacija pronađenih u drugim izvorima	43 (17,8)
nešto drugo	4 (1,7)

Slika 5. Prikaz najčešćih razloga korištenja Wikipedije kod studenata³⁰

Najveći postotak korištenja Wikipedije kod studenata ukazuje na korištenje Wikipedije u svrhu dobivanja kratkog uvida u temu, dobivanja ideje što pisati ili sužavanja teme koju bi trebali obraditi. Nadalje, studenti koriste Wikipediju kako bi utvrdili značenja određenih termina ili radi pronalaženja referenci koje bi im mogle poslužiti kao daljnji izvor informacija, slika ili tablica.³¹

²⁹ Usp. Nav.dj. Faletar Tanacković [i sur.]. Str. 170

³⁰ Isto

³¹ Isto

3.4. Primjer informacija

Budući da većina Amerikanaca, čak osamdeset posto njih, koristi Wikipediju kao izvor informacija³², mogu poslužiti kao dobar primjer. Informacije koje Amerikanci najčešće traže na Wikipediji su informacije o lijekovima, kako se uzimaju, trebali recept za njih koji su njihove nuspojave i slično. Nadalje, dodatna istraživanja prikazuju da se poneki sudionici ne znaju ni koristiti internetom i mogućnostima koje on pruža čime se i povećava mogućnost za krivu interpretaciju informacija ili prihvaćala nelegitimnih izvora kao onih koji daju istinite informacije. Želja pacijenata koji traže informacije kako bi poboljšali kvalitetu svog života može biti dodatno narušena netočnim informacijama upravo zbog mogućnosti slobodnog mijenjanja istih. Clauson i suradnici (2008.) uspoređuju informacije o lijeku na Wikipediji i na tradicionalno uređenoj bazi podataka (Medscape). Baze su uspoređivanje na temelju osam kategorija informacija o lijekovima pri čemu je ocjenjivan opseg i potpunost te točnost datih informacija. Rezultati su pokazali da Wikipedija daje puno manje odgovora na pitanja o informacijama o lijeku u usporedbi sa Medscapeom. Također, podatci o doziranju iznosili su nula posto točnosti za Wikipediju, to jest točnost od 90% za Medscape. Nadalje potpunost odgovora na Wikipediji iznosila je 76%, a na Medscapeu 95,5% to jest, odgovori na Wikipediji su manje cjeloviti. Međutim, informacije koje su nađene na Wikipediji nisu smatrane stvarnim pogriješcima. Zaključeno je da Wikipedija ima uži opseg, manju cjelovitost i više propusta od uspoređivane baze. Nadalje, zaključeno je da se može koristiti kao početna točka istraživanja, ali nije mjerodavna te da bi se informacije o lijekovima trebale pretraživati na za to predviđenim bazama podataka radi osiguravanja zaštite potrošača.

³² Clauson K, Polen HH, Kamel Boulos MN i Dzenowagis: Scope, Completeness, and Accuracy of Drug Information in Wikipedia. // The Annals of Pharmacotherapy. Volume 42 .2008. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1345/aph.11474>

4. Zaključak

Zaključno sa svim prethodno napisanim informacijama, može se sa sigurnošću reći da pojava Wikipedije označila je novo poglavlje u pronalaženju, korištenju i uređivanju informacija. Razvitak Wikipedije imao je velik utjecaj na akademsku zajednicu koja je i do današnjeg dana podijeljena. Istraživanja pokazuju da studenti u većini slučajeva koriste Wikipediju kao početnu točku istraživanja, a ne u potpunosti izvor za vlastite radove. Akademici su podijeljeni oko korištenja Wikipedije te je vidljivo u rezultatima istraživanja da njihovo mišljenje o korištenju Wikipedije kao izvora legitimnih informacija utječe i na navike studenata. Istraživanja o istinitosti informacija pokazuju da informacije Wikipedije nisu pogrešne nego nedostatne za ispravne odluke u usporedbi s tradicionalnim bazama podataka. Uzimajući u obzir sve zaključke i saznanja, može se reći da informacije Wikipedije ipak treba uzimati sa zadržkom te je preporučljivo potvrditi ih sa stručnijim informacijama koje se mogu pronaći u bazama podataka. Korištenje informacija za daljnju upotrebu potrebno je vršiti savjesno i sa saznanjima kako netočne ili nepotpune informacije mogu imati negativan utjecaj na sve one koji će ih dalje koristiti.

5. Literatura

1. Andrieu O: Tko piše članke Wikipedije? WikiScanner odgovara. // Le Reserav Abondance. 2007. URL: <https://www.abondance.com/20070820-9062-qui-ecrit-les-articles-de-wikipedia-le-wikiscanner-repond.html> (2019-06-12)
2. Anthony D, Smith SW, Williamson T: Reputation and Reliability in Collective Goods: The Case of the Online Encyclopedia Wikipedia. // Rationality and Society. Vol. 21(3): 283–306. 2009. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1043463109336804> (2019-06-12)
3. Arazy O, Nov O, Patterson R, Yeo L: Information Quality in Wikipedia: The Effects of Group Composition and Task Conflict. // Journal of Management Information Systems. Vol. 27, No. 4, pp. 71–98. 2011. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2753/MIS0742-1222270403> (2019-06-12)
4. Chesney T: An empirical examination of Wikipedia's credibility. // First Monday. Vol.11 (11). 2006. URL: <https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/1413/1331%26gt> (2019-06-12)
5. Clauson K, Polen HH, Kamel Boulos MN i Dzenowagis: Scope, Completeness, and Accuracy of Drug Information in Wikipedia. // The Annals of Pharmacotherapy. Volume 42 .2008. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1345/aph.11474> (2019-06-12)
6. Đurđević A: Percepcija i korištenje Wikipedije. // Filozofski fakultet u Osijeku. 2015. URL: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffos:1437> (2019-06-12)
7. Faletar Tanacković S, Đurđević A i Badurina B: Wikipedija u akademskom okruženju: stavovi i iskustva studenata i nastavnika. // Libellarium, VIII, 2: 161 – 199. 2015. URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=248767 (2019-06-12)
8. Hahn R i suradnici: Faceted Wikipedia Search. // BIS 2010, LNBIP 47, pp. 1–11, 2010. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-12814-1_1 (2019-06-12)
9. HU, Meiqun; LIM, Ee Peng; SUN, Aixin; LAUW, Hady W.; and VUONG, Ba-Quy. Measuring article quality in Wikipedia: Models and evaluation. // CIKM '07: Proceedings of the 16th ACM Conference on Information and Knowledge Management/ 2005. Str. 4-6. URL: https://ink.library.smu.edu.sg/cgi/viewcontent.cgi?article=2515&context=sis_research (2019-06-12)
10. Wikipedija. // URL: https://hr.wikipedia.org/w/index.php?title=Filozofski_fakultet_u_Osijeku&action=history (2019-06-12)

11. Wikipedija. // URL:
<https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Statistics#/media/File:EnwikipediaArt.PNG>
(2019-06-12)
12. Leksikografski zavod Miroslava Krleža // URL:
<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=17879> (2019-06-12)
13. Pirolli P, Wollny E, Suh B: So You Know You're Getting the Best Possible Information: A Tool that Increases Wikipedia Credibility. // CHI ~ Studying Wikipedia. Boston, MA, USA. 2009. URL:
<https://dl.acm.org/citation.cfm?id=1518929> (2019-06-12)
14. Voß J: Measuring Wikipedia. Preprint. 2005. URL: <http://eprints.rclis.org/6207/>
(2019-06-12)